

תגרום לכך שמאמצים כנים ורבים של גופים בעלי כוונות טובות עלולים ללכת לכיוונים שונים. כך לדוגמה, נתינת חופש פעולה מלא להחלטה על שיטת הפרדת האשפה לרשויות המקומיות השונות, ומתן מנעד שלם של אפשרויות – החל מהפרדה לשני זרמים (רטוב ויבש) וכלה בהפרדה מלאה לסוגי החומרים השונים בבית האזרחים – עלולה לגרום לחוסר הלימה בין מפעלי המיון שיקים המגזר הפרטי ובין רמת המיון של הפסולת שתגיע אליהם. הסתמכות על התאוריה הקפיטליסטית הקלאסית של ה"יד הנעלמה", שלפיה תועלת מרבית של כל אחד מהשחקנים במערכת תביא לתוצאה הטובה ביותר, וכי השוק יסתדר בצורה מיטבית ללא תכנון מרכזי, מתבררת במקרה של חוק האריזות כבעייתית, בלשון המעטה. כדי שהמנגנון המורכב של השחקנים השונים יתוזמר, יתואם ויעבוד בהרמוניה, אין זה מספיק לקבוע כלים פרטניים. כדי שתעשייה ממאדים, רשויות מקומיות מנוגה, תעשיית מחזור מצדק וציבור משבטאי יוכלו להשיג כל אחד את מטרותיו הוא, יש ליצור בראש ובראשונה את השפה המשותפת ואת ההבנה לצרכים של השותפים האחרים כדי שבשנת 2020, השנה שבה צפויות המטמנות הקיימות בישראל להתמלא עד אפס מקום, נגיע לרמת מחזור שתאפשר לנו המשך חיים נוחים בארץ הזו.

הכלכליות הטמונות בצורך במיון האשפה לחומרים השונים וליצירת שוק חדש, שלא קיים עדיין, למוצרים ממוחזרים. הציבור, שהוא אולי השחקן החשוב ביותר במערך הגורמים שאמורים להביא להצלחת החוק, בולט בהיעדרו מרשימה זו. נראה שמקבלי ההחלטות סבורים שבציבור קיימת מודעות סביבתית מפותחת עד כדי כך, שרק אי-הימצאותה של תשתית מתאימה להפרדה מונעת ממנו לבצע אותה. הצלחתו של חוק האריזות, שהוא המורכב מכל הכלים שהוזכרו, תלויה במגוון פעולות שונות של השותפים השונים שהוזכרו לעיל. היעדר מוכנות מלאה של אחד מחלקי מערך הדומינו שיצר החוק תגרום בהכרח למצב שבו יעדי החוק לא ימומשו במסגרת הזמן שנקבעה בחוק. היעדר יכולת של הציבור להפריד את הפסולת הביתית שלו, למשל, או היעדרם של מפעלי מיון ומחזור, עלולים להביא להאטת התהליך ואף לעצירתו. בימים קריטיים אלה של תחילת ההטמעה, יצר המשרד תמריצים נפרדים לכל שחקן, שאינם תלויים זה בזה. כך נוצר מצב שבו, בדומה למגדל בבל, מופנית אנרגיה עצומה לניסיונות שונים של יצירת מערכי שיתופי פעולה ושפה משותפת בין השחקנים השונים, במקום להפנותה להשגת המטרה, השאפתנית כל כך, של 60% מחזור בשנת 2016. חוסר בשפה משותפת וראייה לא מתואמת של האתגרים העצומים,

- א. נקודת ההשקה בין היצרנים לרשויות המקומיות – על פי החוק, על היצרנים מוטלת החובה להתקשר עם רשויות מקומיות (באמצעות תאגיד המחזור ת.מ.י.ר.) כדי לבצע את הסדר האיסוף שהרשויות מחויבות לבצעו. כל אחד וחובתו הוא. אולם בשל מחלוקות כלכליות על גובה התשלום שישלמו היצרנים לרשויות בעבור איסוף האריזות, מתעכב היישום. בהיעדר הסכמה, מעמיד החוק אפשרות לקביעת התעריפים על-ידי ועדת מחירים בניהולו של משרד האוצר. הפנייה לוועדת המחירים גזלה זמן יקר, וכאשר פסקה זו את פסוקה הוברר לכול שחזרנו לנקודת המוצא, ועדיין נותר הצורך במשא ומתן בין הרשויות ליצרנים. במצב זה, כאשר הצדדים מתחפרים בעמדותיהם ולא מזדרזים לבצע את המוטל עליהם בחוק, על השר להגנת הסביבה להניף את המקל שניתן לו – להפעיל את סמכויותיו ולהטיל עיצומים כספיים ואמצעי עונשין אחרים הקבועים בחוק. מדובר במהלך הכרחי שיהיה לכולם: חסל סדר גרירת הרגליים.
- ב. הצורך ביישום של הסדר לאיסוף האריזות יחד עם התכנית להפרדת הפסולת לשני זרמים – לאור הדגש שנותן המשרד להגנת הסביבה לתכנית ההפרדה לשני זרמים, הרשויות אינן בטוחות איזו שיטת איסוף תיתן מענה לשתי הדרישות יחדיו.

אין מנוס מהפעלת סנקציות כדי להפסיק את גרירת הרגליים

גלעד אוסטרובסקי

ראש תחום פסולת ומחזור, אדם טבע ודין

gilado@adamteva.org.il

חוק האריזות הוא נדבך חשוב במדיניות הפסולת של ישראל, ואנו באדם טבע ודין גאים על שיזמנו את החוק וסייענו רבות בתהליך חקיקתו. החוק מאמץ תפיסות מתקדמות של ניהול פסולת בכך שהוא מיישם את עקרונות האחריות המורחבת של היצרן ומטיל את האחריות למימון האיסוף, המיון והטיפול באריזות על היצרנים ועל היבואנים של המוצרים הארוזים. תפיסה זו נובעת מההבנה שנקודת המינוף לשינוי בהרכב האריזות ובכמותן נעוצה בעת הורתן, קרי אצל היצרנים.

בנקודת זמן זו, כשנה לאחר שהחוק היה אמור להתחיל להיות מיושם, יש שלוש סיבות עיקריות להתמהמהות ביישום, שלצד כל אחת מהן מונח פתרון זמין:

נוספים ביישומו.

ג. **התנהלות תאגיד המחזור** - כמעט חצי שנה חלפה מאז שתאגיד המחזור הוכר רשמית, בדצמבר 2011, ולמרות זאת יצרנים ויבואנים רבים לא טרחו לחתום עמו הסכם, כפי שהם מחויבים בחוק. התמהמהות זו איננה מקובלת, ועליה להיפתר באמצעות הפעלת יד תקיפה של המשרד להגנת הסביבה. פה ושם נשמעת הטענה כאילו אצה הדרך בחקיקת החוק ובהחלתו, ואולי בכך נעוצים הקשיים ביישומו. טענה זו מופרכת מעיקרה. אדם טבע ודין פרסמה עבודת מחקר בנושא עוד ביוני 2008, וחודש לאחר מכן הונחה על שולחן הכנסת הצעת החוק הפרטית. בשנת 2009 הוכנה הצעת החוק הממשלתית, ובכל אותו זמן נערכו דיונים והחלו ההכנות. ביוני 2010 עברה הצעת החוק הממשלתית קריאה ראשונה, ובינואר 2011 אושרה בקריאה שנייה ושלישית. מועד תחילת היישום נקבע ל-1 ביולי 2011. פרק זמן של שלוש שנים לדיונים, להכנות ולהיערכות הוא סביר לגמרי.

סיכומו של דבר, חוק האריזות הוא מהלך רצוי ובעל תועלת רבה, והוא יניב חיטכון כלכלי לרשויות המקומיות בכל אופן איסוף שהן יקבעו. לוח הזמנים ויעדי המחזור הם סבירים וניתנים ליישום. על המשרד להגנת הסביבה לפעול בנחרצות ובתקיפות ולגרום לשותפים בביצוע החוק למלא את חובתם ולהיכנס לשלב היישום בהקדם, ויפה שעה אחת קודם.

השאלה המרכזית שעומדת כיום על הפרק היא אם להעמיד "זרם שלישי", כלומר פח נוסף המיועד לאיסוף אריזות וחומרים נוספים בני-מחזור, או שמא להסתפק בשני זרמים: רטוב ויבש, והאריזות יחולצו מתוך הזרם היבש במתקני המיון. מבוכת הרשויות המקומיות בעניין זה נובעת מהעיכות ביישומו של חוק האריזות, מהיעדר ניסיון קודם, ומכך שהמשרד להגנת הסביבה לא נקט גישה נחרצת בעניין.

הניסיון האירופי מלמד ש"הזרם היבש" איננו כה יבש, ולא ניתן להתבסס עליו לאיסוף אריזות, בגלל שיעור המזהמים הגבוה והפיגעה באיכות החומרים המופרדים באופן מכני. מתוך ניסיון זה ולאור הכרת המציאות בארץ, אני סבור שעמידה ביעדי המחזור דורשת איסוף נפרד של אריזות הן במוקדי איסוף הן במשקי הבית, לפי הדגם הכללי הבא: קרטון ונייר נאספים בנפרד במוקדי איסוף ובמשקי בית; זכוכית נאספת בנפרד במוקדי איסוף; פלסטיק ומתכת נאספים כ"זרם שלישי" במוקדי איסוף ובמשקי הבית.

נוסף על כך, יש לזכור שיישומן של תכניות ההפרדה במקור לשני זרמים יארך מספר שנים, ואילו יישומו של חוק האריזות נדרש כבר עתה. לפיכך, קביעת הסדר לאיסוף אריזות שיהיה מבוסס על ה"זרם היבש" זרם שמתוכו ימיינו את האריזות, אינו מעשי בקנה מידה רחב בשנים הקרובות, ולכן קביעה כזו תחבל בהצלחת חוק האריזות ותגרום לעיכובים

מכלי אצירה למרכזי מחזור | באדיבות קואלה פתרונות מחזור